

tre, l'altra.

Però és tant o més usual en forma negativa: «Oh boira, encantament de les muntanyes, / que et deixes travessar d'una llum dolça, / evocadora de clotades pàl·lides / i de poblats llunyans que es *desensonyen* / i s'acosten rient ---», Maragall (O. C. 1960 I, 96); «jo la veig que --- / es posa al llit i dorm, i es *desensonyia*, / i està sempre de mi tan oblidada», id. *Haidé* III, v. 53 (a. 1911); «mentre es *desensonyen* els ulls i els braços i les cames s'estiren ---», Coromines (artícle de 31-v-1931); mentre que el valencià EValor posa *dessonillar-se* com a equivalent de *desensonyar-se*. *Ensonyament*.

Entresonyat: «Marxava *entresonyat*⁴ i estabornit, per les tenebres», Coromines (*Presons Im.*, p. 106); «la veu de la natura ens parla de l'amor en l'edat venturosa --- el seu domini de les altres potències, talment que les altres queden com *entresonyades* sota l'acció eixordadora i engegadora del delit», *Vida Auster* (II, § 3, O. C., 698b20); «mirava *entresonyat* ---», *Hores d'Amor Serenes* (O. C., 1321a1); «un matí, quan encara jeia mig *entresonyat* a la barraca, només d'oïr la veu clara i fresca d'una dona, tot el seu cos vibrà d'un èmfasi sensual», *Prometeu*, (x, § 4, 179); *La Dona Lletja* II, p. 163. Una altra vegada, ell mateix escriu *entresomiat* («ròssec d'*entresomiat*es meravelles», O. C., 9444a3). Hi ha hagut cosa semblant en italià: «stava come *trasognato*, / e voleva pur dire ---», *Decam.* VII, § 8 (ed. 1961, 450.8), que els adaptadors catalans de 1429 vertiren per «com si u hagués *somiat*» (p. 420). *Entresomni*; *entreson*.

Fora d'aquests mots, relativament poc corrents, SOMNIUM i els seus derivats només van passar al cat. i a la ll. d'oc en la forma mig-sàvia, sense amalgama de la nasal i la palatal.⁵ *Somni* ja en Lluïl: «Con lo pastor ac fet aquest *sompni*, ell ohia engràvit les paraules que'l monge e sa muller dehien», *Blanq.* (NCL II, 67.26). *L'InvLC* en cita exs. en la *Pació* del S. XIV (CoDoACA XIII), en Albertà de Bretanya i altres de literaris del S. XIV; «com lo dimoni, per strologia ne per *sompnis* no pot certament revelar les coses sdevidores que stan en nostra voluntat», Eiximenis (*Li. dels Àngels*).

En els clàssics: «si la Majestat vostra --- volrà que yo us recite un *somni* que he fet esta nit»; «los *somnis* que en la matinada se fan, molts ne ixen veraders», JoMartorell (Ag. II, 287; III, 160). *Lo Somni* de Bernat Metge; *lo somni* de Curial (NCL I, 129); *lo somni de Joan Joan de Gaçull* (fi S. xv); «--- l'olla del tresor --- volria deixar qualque senyal --- Dix-li lo diable: --- fes tos afers sobre lo loc --- açò romandrà per senyal, --- se despertà --- esperant que anàs al camp aquell que havia vist en *somnis* --- e trobà que tot s'era sullat dins lo llit», Eiximenis, *Dotzè*, NCL VI, 70.

No deixà, però, d'haver-hi alguns conats de major adaptació a la fonètica comuna. Reixac usa la forma normal «axí us és esdevengut en *somnis*», Q., 55.2; *somni*, 46.25, però altres cops ho diferencia en *soppi* o *sobni*: «m'és avangut ân *sobnis*» (54.34); «lo *somi*

no serà provat» dos cops en l'*Atlas* de 1375 estudiat per Tastú (211); *sòmit* en la *Comèdia de la Conquesta* mall. de 1683 (DAG.); perquè és aquesta la forma més viva a Mallorca, que el DFgra. dóna com la moderna i *somni* com a pròpia d'Ausiàs (p. 624b).

Això no obstant, a l'Edat Mitjana i més des del segle XVI, ja va quedar ben establerta la distinció consonàntica entre *somni* amb *n* i *somiar*, sense *n*: «may en *somnis* se deu creure, / que qui y creu lo temps hi pert: / *somiar* qu'està despert / és: lo cego pensar veure», OAlmudéver, versos posats en l'ed. de 1561 del *Somni* de Joan Joan (Caç. Sat. Val., p. 371); «*somiar*: somniare, in somniis aliquid videre, facere somnium; lo *somni*: insomnium», OPou (*TbPu.*, 236).

I així resta literàriament fins avui: «La gran vident del poble, la verge Nureduna, / sos ulls irradiaven entorn *somni* diví, / cenyia-li la testa un tany de romaní / ---», Costa (*La Deixa del Geni Grec*, v. 40; *IdOr* xxv, 135); «*Somni* semblaria / el temps que ha volat / de la vida mia, / sense les ferides que al cor ha deixat», Alcover (*La Reliquia*, v. 33); Verdager, *El Somni de Sant Joan*; «El cor lleuger, l'ànima esbandida, restà una bella estona enlluernat, com si flotés ingràvid en la ruada d'un *somni*», Coromines (*L'Avi dels Mussols* IV, JApòstol, p. 148). La forma *sòmit* que ja hem vist supra en el mall. del S. XVII i en l'*Atlas* del S. XIV, resta, però com a fort vulgarisme: eiv. «*sòmit*: ensueño», PzCabr., i balear en general (Moll, AORBB III, 67); baix poble barceloní; a l'Alt Pallars *sòmit* a Tor de V. Ferrera, i per a 'malson': *sòmit aspantós* Estaon, *sòmndz espantózos* Farrera, o simplement *sòmits* 'malson' a Tavascan (1934).

El verb ha estat sempre, des dels orígens literaris, *somiar* (molt menys sovint *somniar*, que sol ser mera grafia), amb més adaptació al sistema consonàntic que ens és bàsic, i això no sense acord amb el contingut intel·lectual de les coses reals i llur atmosfera afectiva: «lo pastor, en durment, *somia*va que ell venia a una bella font ---», «una nit, com fo adurmit, ell *sumiave* que ---», Lluïl (*Merav.*, NCL I, 149; II, 134; *somiar* III, 38; IV, 210); «Sényer, sí-m seguits: / que yo he *somiat* anits / que prop, no molt lluny d'essí, / atrobarem de bon aur fi», *Set Savis*, v. 2165; «per pauc qu'estiga durment / no *somiu* als mas vanitats», BMetge (*F. e Prud.*, NCL x, 76.5); moltíssims exs. en la Q. de Reixac (44.47, 115.17 i passim).

Pertot *-mi-* en els nostres grans medievals. *Somiar* és la forma que tinc ben comprovada en Eiximenis (en el cap. 245 del *L. de les Dones*, p. ex., amb acord dels dos còdexs fonamentals: A172r2 i I169r2); exs. de les *VidesR* en el gloss.; «totes aquestes coses he *somiatedes* que vós a ell e ell a vós dèyeu», JoMartorell (Ag. II, 290); «Curial, vets ací lo llit de Laquesis: dormits bé e... guardats-vos que no *somiets* algun mal», *Curial* (NCL I, 102); «tot quant *somien* / ésser ver crehen»; «la carn traydora / de l'hom discret / --- / e deu fugir / no sols pensar / mas *somiar* / avinentea», JRoig (*Spill*, 432, 10162). *L'InvLC* també prova amb cites que *somiar* és la forma de Desclot, de l'*Atlas* de 1374, i de les *Màximes Morals* (CoDoACA XIII, 265ss.).